

CONSEMNĂRI DESPRE POSESIUNILE FUNCiare ȘI IMOBILIARE
ALE SERDARULUI MARIN BUTCULESCU

ECATERINA ȚÂNȚĂREANU*

Marin Butculescu (1760-1830), unul dintre frunțașii familiei sale din Țara Românească, născut în Rușii de Vede, era primul fiu al lui Pan Radu Butculescu¹, fiind, pe linie paternă, descendent al lui Mihai Roșiorul, căpitan de călărași, înzestrat de Mihai Viteazul din moșia domnească de pe malurile Vedei pentru fapte de vitejie². La moartea tatălui său, când a devenit șef al familiei, Marin a moștenit două moșii, una la Rușii de Vede, împreună cu reședința familială și cea de-a doua la Drăgăneștii de Vede, lângă oraș, precum și o mică sumă de bani³.

Ca și predecesorii săi, Marin Butculescu nu a făcut parte din marea boierime⁴, el deținând, pe tot parcursul vieții, dregătorii de rangul doi⁵. Astfel, între 7 martie 1795 și 10 octombrie 1798 a îndeplinit funcția de *logofăt* și apoi de *biv treti vistier* al orașului Rușii de Vede, la 13 martie 1799 a fost numit *sameș* de județ, apoi *vistier*, la 4 martie 1800 și mai târziu *sluger*⁶, la 27 aprilie 1808. În cea mai înaltă dregătorie a vieții sale, cea de *serdar*, a ajuns în 1 decembrie 1815. După ocupația rusească dintre 1806-

* Muzeul Județean Teleorman, Alexandria.

¹ Pan Radu Butculescu (1711-1784), împreună cu fratele sau biv vel vistier Ion (1710-1782) ridicaseră o primă ctitorie a familiei în anul 1780, biserica cu hramul „Sf. Nicolae”, în Rușii de Vede, azi demolată.

² D. Butculescu, *Familia Butculescu*, în „Figuri contemporane din România”, an VI, București, f. a., p. 525. Autorul, reputat membru al familiei, îl consideră pe Mihai Roșiorul ca întemeietor al orașului Roșiorii de Vede. Parțial, aserțiunea este îndreptățită, dacă se referă doar la statutul de târg, căpătat după așezarea aici a unei Căpitanii de margine, la sfârșitul secolului al XVI-lea. Așezarea medievală este însă mult mai veche, ea fiind consemnata de pelerinii catolici Peter Sparnau și Ulrich von Tennstadt în anul 1385 (*Călători străini despre Țările Române*, vol. I, București, 1968, p. 17). Dintr-un act domnesc, dat de Radu cel Mare la 18 mai 1526 reiese că, în timpul domniei bunicului său, Vlad Călugărul (1482-1495), stăpân pe o treime din satul Rușii de la Vede era Stoico logofăt, care în schimbul ei cotoptise satul Mogoșești de pe Argeș (*D.I.R.*, B, XVI, vol. II (1526-155), doc. 8, p. 7).

³ *Ibidem*.

⁴ C. Giurescu, *Studii de istorie socială. Despre rumâni. Despre boieri*, București, 1943, p. 234-235. După reforma lui C. Mavrocordat din 1739, noua organizare socială se întemeiază pe principiul că însușirea de boier este consecința exercitării unei funcțiuni de stat, ea limitându-se la dregători și urmașii lor, față de perioada anterioară, când erau recunoscuți boieri cei ce se aflau în slujbă domnească și păstrau o situație materială corespunzătoare, precum și marii proprietari, indiferent de originea lor.

⁵ D. Butculescu, *op. cit.*, p. 528.

⁶ D.A.N.I.C., fond Butculescu, VI/1, f. 10. Într-o însemnare de pe Evanghelia cumpărată cu banii (20 taleri) dăruiti de Marin Butculescu, preotul Leontie adeverește că *slugerul* a luat parte, cu succes, alături de locuitorii orașului Rușii de Vede, la procesul acestora împotriva medelnicerului Arcuda, episcopul moșiei Mitropoliei, care încerca să schimbe obiceiul pământului și învoielile agricole.

1812, domnitorul Ioan Gheorghe Caragea, preocupat de reorganizarea finanțelor Țării Românești⁷ l-a numit pe Marin Butculescu, la 17 iunie 1813, vel vistier al județului Teleorman, după ce acesta își demonstrase bunele calități de slujbaş în timpul cât fusese din nou sameș al județului, după 4 iulie 1812. În anul 1815, Butculescu a fost orânduit în fruntea județului Muscel, ca ispravnic⁸, pentru ca în anul următor să îl găsim în funcția similară din județul Teleorman, pe care a ocupat-o până la 9 septembrie 1827, când acesta s-a retras, pentru un timp, în viața privată. O nouă investire ca ispravnic, de această dată al județului Olt, i s-a atribuit în timpul ocupației rusești din anii 1828-1829, când mai primise de la Divan și însărcinarea de a organiza furnizarea de provizii și procurarea de fân pentru armata imperială rusă, îndatorire pe care a dus-o la bun sfârșit, în condiții laudabile⁹.

Marin Butculescu s-a căsătorit la 29 octombrie 1799 cu Maria Mihăescu, sora șetrarului Nicolae Mihăescu din Bârla, care s-a îngrijit să o înzestreze cu îmbrăcăminte, mobilă, bijuterii, un cupeu și o vie în valoare de 5013 taleri¹⁰.

Așa cum se vede, Marin Butculescu a pornit în cursa îmbogățirii cu o moștenire modestă la care se adăuga și contribuția dotală, moderată, a jupâniței Măriuța. A fost avantajat însă de mediul în care trăia, multe dintre rudele sale servind finanțele țării ca vistieri și nu în ultimul rând de calitățile sale personale, înfățișate de nepotul său Dimitrie¹¹ ca aparținând unui “om cu un temperament solid, muncitor energic și prevăzător”.

Începuturile activității financiare se rezumă la dobânda de 4 sau 5 taleri la pungă¹² încasată de el din împrumuturile pe care le dădea unor persoane din Rușii de Vede și împrejurimi, care uneori, pentru sumele împrumutate girau cu propriile pământuri (moșii). Astfel, la 15 iunie 1796 Stan Peticilă cu fiii săi garantează împrumutul de 180 taleri cu partea lor din moșia Gârbaciu, jud. Teleorman¹³, iar la 14 august 1805 Marin Butculescu îi dă zapis lui Matei Berindei pentru suma de 4000 taleri, pe care cel din urmă o împrumutase pentru a răscumpăra moșia Zâmbreasca¹⁴, împrumut lichidat la 28 aprilie 1818, când medelnicerul Berindei a returnat, cu chitanță, ultimii 2000 taleri¹⁵. În anul 1812, luna mai, Dimitrie Uescu îi trimite o

⁷ V. A. Urechia, *Din domnia lui Ioan Caragea. Finanțele*, în „Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Istorice”, s. II, t. XXII (1899-1900), p. 83. Prin hrisovul din iunie 1813 domnul dispune împărțirea Visteriei în 16 departamente și numește funcționari inamovibili și scutiți de dări.

⁸ D.A.N.I.C., fond Butculescu, VI/dosar 1, f. 4 (adresa din 13 aprilie 1813 a lui Ștefan clucerul și Marin Butculescu, în calitate de ispravnici, în problema contractelor prin care au cumpărat porumb din județul Argeș pentru a-l trece în Transilvania, pe la schela Căinenilor).

⁹ *Ibidem*, VI/ dosar 2, f. 1: „Certificat nr. 508, Dăm aceasta prefectului județului Olt d-l. serdar Marin Butculescu, spre a dovedi că d-lui fiind numit din partea Divanului să se îngrijească pentru aprovizionarea armatelor imperiale, s-a achitat cu multă râvnă de această funcțiune pe tot timpul cât am fost comandantul armatelor din partea locului și care n-a fost defel privat de orice aprovizionare, așa că a fost deosebit remarcat de noi și-i aducem mulțumiri și deosebită considerațiune. 27 decembrie 1829. General maior [...] Comandantul Diviziei 17”.

¹⁰ D. Butculescu, *op. cit.*, p. 528.

¹¹ Dimitrie Butculescu era fiul mai mare al paharnicului Constantin Butculescu și al Mariei Bujoreanu, remarcabil om politic și activist social, recunoscut ca inițiatorul și promotorul corporatismului în România.

¹² D. Butculescu, *op. cit.*, p. 526.

¹³ D.A.N.I.C., fond Butculescu, VII/71.

¹⁴ *Ibidem*, VII/113.

¹⁵ *Ibidem*, VI/dosar 1, f. 6.

scrisoare prin care solicită să-i trimită o poliță pentru 700 de taleri¹⁶, iar în 13 decembrie 1824 Marin, vărul lui Polihronie, îi scrie din Sibiu lui Marin Butculescu și îi cere să-l crediteze cu 2000 taleri, bani necesari familiei rămase în țară și îi propune, probabil în contul lor, să îi aducă o caleașcă nouă, de la Viena¹⁷. Sume de la creditori sunt recuperate uneori cu jalbe făcute către domnie ca în cazul lui Radu Slovă și vărul său Tănase în anul 1814¹⁸ și chiar după moartea lui Marin Butculescu, când în 5 iulie 1833 postelnicul Gh. Vulpescu dă socoteală pentru 93 taleri, datorati de el și tatăl său răposatului serdar¹⁹.

O parte din banii astfel câștigați din dobânzile de la împrumuturi Marin Butculescu i-a plasat drept capital negustorilor implicați în comerțul intern²⁰ și și-a creat o relație privilegiată cu negustorii turci de pe ambele maluri ale Dunării²¹, împărțind beneficiile cu aceștia, căci el se amestecase în negoțul de vite mari și mici, unt, miere, vin, rachiu etc.

Dar cele mai mari investiții din capitalul obținut pe diferite căi, Marin Butculescu le-a făcut prin achiziționarea de moșii și trupuri de moșii, livezi, vii, păduri, din care și-a constituit un domeniu funciar vast²² în județele Teleorman și Argeș. Întinderea acestuia era așa de mare încât se spune că proprietarul putea să străbată drumul de la Pitești la Dunăre numai pe moșiile sale²³. Butculescu a acumulat terenurile agricole pe calea achizițiilor mărunte și repetate, cu trupuri de moșie cu suprafețe de la câțiva până la 100-150 de stânjeni, de la moșneni care vindeau individual sau de la moștenitori ai acestora²⁴, nu de puține ori prin revendicarea dreptului de protimisis pentru răscumpărare²⁵ și probabil prin însușirea de proprietăți depuse drept gaj la împrumuturi de către creditori²⁶; cel de-al doilea mijloc de sporire a posesiunilor funciare a fost cumpărarea unor moșii mari de la moșnenii care vindeau laolaltă²⁷ sau de la cetași²⁸, de la alți mari proprietari și de la mezat²⁹. Prețul

¹⁶ *Ibidem*, VII/166.

¹⁷ *Ibidem*, I/70.

¹⁸ *Ibidem*, I/54.

¹⁹ *Ibidem*, I/97.

²⁰ *Ibidem*, I/58. Răducanu Voinescu îi scrie la 1 martie 1821 din București lui Marin Butculescu să se întâlnească în legătură cu unele afaceri negustorești.

²¹ D. Butculescu, *op. cit.*, p. 526.

²² Această situație din Țara Românească, transpusă în viața socială din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, când clasa stăpânitoare este tot mai redusă ca număr, dar pretențiile ei la bogăție mai mari, este constatată de Radu Rosetti și în Moldova, acolo unde obștile sătești sunt distruse în mod sistematic și din ocinile lor boierii alcătuiesc latifundii de mii de fâlcii (R. Rosetti, *Pământul, sătenii și stăpânii în Moldova*, București, 1907, p. 450).

²³ D. Butculescu, *op. cit.*, p. 526.

²⁴ D.A.N.I.C., fond Butculescu, VII/159. Voico și Petco dau zapis de vânzare a moșiei Sărăcusta, partea lor de moștenire, slugerului Marin Butculescu, la 5 mai 1811.

²⁵ *Ibidem*, VII/208. În anul 1819 serdarul Marin Butculescu făcuse o cerere adresată Isprăvniceii prin care solicita aplicarea dreptului de protimisis la răscumpărarea moșiei din Sfînțești a medelnicerului Tănase.

²⁶ Vezi supra nota 13.

²⁷ D.A.N.I.C., VII/143. Moștenii din Căineni îi vând lui Marin Butculescu la 28 iulie 1809 moșia lor de 936 stânjeni.

²⁸ *Ibidem*, VII/129. Zapisul din 21 iulie 1808 prin care Gheorghe sin Marin și cetașii lui vând slugerului Butculescu partea lor de moșie din Căineni. Uneori, moșnenii care erau înrudiți între ei și se socoteau coborâtori din același strămoș, erau organizați în *cete* și stăpâneau proprietatea în indiviziune (I. C. Filitti, *Proprietatea solului în Principatele române până la 1864*, în *Opere alese*, București, 1985, p. 286).

pământului, așa cum reiese din actele de vânzare-cumpărare încheiate de el în intervalul 1795-1830, a cunoscut variații, pe un curs de creștere constantă: de la un taler și chiar sub un taler stânenul în 1795³⁰, la 5 și peste 5 taleri după anul 1808³¹, între 8 și 10 taleri după anul 1818³² pentru ca să se ajungă la 15 și peste 15 taleri la sfârșitul intervalului³³.

Pe lângă întinderile de câmp, Marin Butculescu a cumpărat livezi cu pruni și vii. Cultivarea pomilor roditori, îndeosebi a prunilor, și viile le aduceau proprietarilor mari beneficii, căci dreptul de vânzare al spirtoaselor și vinului cu ocaua, mai ales la cârciumi, era monopolul exclusiv al boierilor pe moșiile lor³⁴. De acest privilegiu s-a prevalat și boierul serdar în anul 1821 când făcea jalbă la domnie împotriva unor locuitori din satele sale care ar fi vândut, fără drept, vin și rachiu de pe moșiile Bivolita și Preuțești³⁵ precum și de la Rădoiești³⁶. Marin Butculescu a mai deținut vii în județele Argeș și Teleorman la Mândra³⁷, Săceni³⁸, Ciocești³⁹, Urlueni, Gănești⁴⁰, Zimnicea⁴¹ și probabil că pe multe din celelalte moșii, fără a fi fost nominalizate.

În ceea ce privește amplasarea teritorială a acestei proprietăți uriașe trebuie observată grija lui Marin Butculescu de a-și concentra moșiile în jurul câtorva repere geografice și cel mai probabil familiale. La nord sunt câteva moșii (puține) situate în jurul Piteștilor: Bumbuieni⁴², Gănești⁴³, Ionești⁴⁴, Topliceni; în fostul județ Teleorman o grupare de moșii gravitează pe valea Cotmenei, în jurul satului Bârla, unde își avea reședința familia Mariei Butculescu: Buzești⁴⁵, Căineni⁴⁶, Sărăcusta⁴⁷, Mândra, Gogoșești⁴⁸, Virteasca⁴⁹, Ciocești (Șelăreasca)⁵⁰, Urlueni, Săbianca și Hârsești⁵¹,

²⁹ D.A.N.I.C., fond Butculescu, VII/163. Anafora din anul 1811 privind vânzarea la mezat a moșiilor Bujoreanca și Stavila din jud. Teleorman, în suprafață de 800 stâneni, de către Dimitrie și Ruxandra Budișteanu slugerului Marin Butculescu, la prețul de 5.542 taleri.

³⁰ *Ibidem*, VII/57. La 3 martie 1795 Marin Butculescu a cumpărat cu zapis de la Mușat sin Tudor Gârbaeanu cu fiii 77 stâneni de pământ cu suma de 57 taleri.

³¹ *Ibidem*, VII/178. În anul 1816 popa Stan din Ciolănești i-a vândut lui Marin Butculescu 13 stâneni din moșia Gangorița în valoare de 78 taleri.

³² *Ibidem*, VII/262. În anul 1824 cumpără alt teren din moșia Gangorița cu prețul de 10,5 taleri stânenul.

³³ *Ibidem*, VII/277. În aprilie 1830 serdarul a cheltuit pentru 30 de stâneni din moșia Șelăreasca suma de 460 taleri, iar la Țigănești a plătit chiar 38 taleri pe stânen în aceeași perioadă.

³⁴ I. Gădei, *Contribuțiuni la istoria socială a țărânimii noastre pentru istoria raporturilor economice dintre țărani și proprietari până la 1864*, București, 1904, p. 64.

³⁵ D.A.N.I.C. fond Butculescu, I/59.

³⁶ *Ibidem*, I/67.

³⁷ *Ibidem*, VII/142. În 1809 a cumpărat livada cu 250 pruni cu 30 parale pomul.

³⁸ *Ibidem*, VII/155. În 1810 livada din Săceni valora 145 taleri.

³⁹ *Ibidem*, VII/177. A cumpărat 100 de pruni cu 30 parale prunul.

⁴⁰ *Ibidem*, VII/216. Reiese din registrul de socoteli pentru vin și rachiu al moșiei Gănești pe anul 1818-1819.

⁴¹ D. Butculescu, *op.cit.*, p. 526. Vie cumpărată de la Maria Făca.

⁴² D.A.N.I.C., fond Butculescu, VI/dosar 1, f. 2-3. Era cumpărată în 1815.

⁴³ Vezi supra nota 40.

⁴⁴ D.A.N.I.C., fond Butculescu, VII/261. În 1823 cumpără 12 stâneni.

⁴⁵ *Ibidem*, VII/86. Act de delimitare a moșiei din anul <1800>.

⁴⁶ *Ibidem*, VII/122, 123, 125, 129-132, 151, 135-143, 153, 164. Aici Butculescu face achiziții multiple. În anul 1808 cumpără în 8 tranșe 358 stâneni, în 1809 în 2 tranșe 986 stâneni, în 1810 în 2 tranșe 140 stâneni, în 1812 alți 90 stâneni.

⁴⁷ *Ibidem*, I/159. Cumpără o parte de moșie în anul 1811.

⁴⁸ *Ibidem*, VII/125. Cumpără 13 stâneni în anul 1809.

Bădești⁵², Tomești⁵³ și alte două moșii la Martalogi și Podișoru⁵⁴. Pe valea Burdei se găseau moșiile de la Burdea (Bujoreasca și Stavila), Zâmbreasca⁵⁵, Batiu, Miroși și Găguleasca⁵⁶. În jurul Rușilor de Vede, unde avea propria reședință și contribuise la finalizarea ctitoriei familiei sale, biserica "Sf. Nicolae" prin pictarea acesteia⁵⁷, Marin Butculescu deținea moșii la Bratcov⁵⁸, Mihăiești, Bălțați, Măgureni⁵⁹, Măldăieni și Știrbești⁶⁰. Mai multe proprietăți formau un trup compact pe valea Tinoasei, în împrejurimile satului Butculești (Gârbaciu)⁶¹, la Sfințești⁶², Păuceștii de Sus⁶³, Păuceștii de jos (Gangorița)⁶⁴, Rădoiești⁶⁵, Săceni⁶⁶, Călinești⁶⁷, Bivolița, Preuteasca. Cele mai sudice posesiuni se aflau pe valea inferioară a Vedei, la Mitrești⁶⁸, Calomfirești și Țigănești, Zimnicea⁶⁹. Fiind foarte interesat de comasarea acestor moșii, proprietarul a efectuat de mai multe ori schimburi de terenuri pentru a le include în hotarele moșiilor existente. Astfel, în anul 1816 clucerul Gheorghe Repezi îi dă prin schimb lui Marin Butculescu cei 220 de stânjani pe care îi poseda între Sfințești și Butculești și de asemenea face schimb pe părțile lor de moșie la Sfințești cu popa Petre și popa Ivan⁷⁰. Pe aceste moșii nesfârșite creșteau turme mari de oi, capre, boi, bivoli și cai. Marin Butculescu nu s-a mulțumit însă doar cu administrarea propriilor moșii⁷¹ și în anul 1818 a cumpărat de la Ștefan Belu, biv vel logofăt, pentru suma de 14.000 de

⁴⁹ *Ibidem*, I/146. În 1809 aici poseda 294 stânjani și cumpără, apoi, în 1824 și 1828 încă 20 stânjani (*ibidem*, VII/262, 275).

⁵⁰ *Ibidem*, VII/259, 277. Achiziționează în 1822 un teren de 17 stânjani și în 1830 încă 30 stânjani.

⁵¹ *Ibidem*, VII/248. Ultimele două moșii le poseda în anul 1820.

⁵² *Ibidem*, VII/263, 268. Între 1824-1825 cumpără 66 stânjani.

⁵³ *Ibidem*, VII/206, 207. A cumpărat în 1819 în 2 tranșe 20 stânjani.

⁵⁴ D. Butculescu, *op. cit.*

⁵⁵ D.A.N.I.C., fond Butculescu, VI/ dosar 1. În anul 1815 făcea parte din posesiunile Butculescu.

⁵⁶ D. Butculescu, *op. cit.*

⁵⁷ Paul Cernovodeanu, *Bisericile din orașul Roșiorii de Vede*, în *Glasul Bisericii*, an XX, nr. 3-4, 1961, p. 292. Biserica a fost pictată în anul 1800.

⁵⁸ D.A.N.I.C., fond Butculescu, VII/194. În anul 1818 serdarul este nemulțumit de hotărnicia moșiei sale Bratcov.

⁵⁹ *Ibidem*, VII/248.

⁶⁰ D. Butculescu, *op. cit.*

⁶¹ D.A.N.I.C., fond Butculescu, VII/57-61, 65, 68, 71, 72, 76, 77, 117-121, 126, 161, 173, 195. În timp, aici au fost cumpărate cele mai multe trupuri de moșie. În 1795 cumpără 340 stânjani în 5 tranșe, în 1796, 343 stânjani în 5 tranșe, în 1806, 371 stânjani în 5 tranșe, în 1808, 60 stânjani, în 181, 94 stânjani, în 1813, 5 stânjani și în 1818, 105 stânjani.

⁶² *Ibidem*, VII/82, 90, 96, 100, 179, 255. S-au cumpărat 120 stânjani în anul 1798, 20 în 1801, 326 stânjani în 2 tranșe în 1804, se schimbă 220 stânjani cu altă moșie în 1816 și se cumpără 82 în 1821.

⁶³ *Ibidem*, VII/133, 136, 138, 149, 196, 199, 217, 218, 220, 239. În anul 1808 s-au cumpărat 50 stânjani, în 1809 în două tranșe 344 stânjani și 44 stânjani în 1820.

⁶⁴ *Ibidem*, VII/178, 220, 269. Aici s-au cumpărat fășii mai mici: 13 stânjani în 1816, 10 stânjani în 1819 și 16 în 1825.

⁶⁵ *Ibidem*, VII/176. În anul 1814 deținea moșia.

⁶⁶ *Ibidem*, VII/115-116. Cumpără în anul 1816, în două tranșe, 300 stânjani.

⁶⁷ *Ibidem*, VI dos. 1. În anul 1815 face parte din proprietatea Marin Butculescu.

⁶⁸ *Ibidem*, VII/158. Cumpără 540 stânjani în anul 811.

⁶⁹ D. Butculescu, *op. cit.*, p. 526.

⁷⁰ D.A.N.I.C., fond Butculescu, VII/179.

⁷¹ *Ibidem*, VII/224, 263. Condica de socoteli a moșiei Butculești pe anul 1819 cuprinde și zapisele de arendare ale moșiei, iar în anul 1823 Danciu și Anghel din Sfințești arendaseră aceeași moșie pentru un an cu 2.300 taleri și alte clauze.

taleri, arenda moșiilor Peretu, Albești, Mușetești și Greceasca din județul Teleorman, împreună cu toate veniturile morilor, cârciumilor și claca satelor⁷².

Averea imobiliară a serdarului Marin Butculescu a fost completată de un număr de case⁷³ pe care acesta le-a deținut în primul rând în Rușii de Vede, unde avea principala reședință, dar și în satele în care cumpărase terenuri, ca de exemplu la Săceni⁷⁴ sau la Mândra unde avea două case și o pivniță, pe lângă livada de pruni⁷⁵. În București mai avea două locuințe, din care pe una, cea din mahalaua Boteanu, o și închiriasă la un moment dat⁷⁶.

Această imensă avuție nu putea să nu producă și o serie de litigii. De-a lungul anilor, Marin Butculescu s-a judecat de nenumărate ori, atât în calitate de reclamant cât și de pârât. În anul 1796 se judeca pentru 115 stânjeni de pământ pe care îi cumpărase la Butculești⁷⁷. În 1800 boierii din Divan dau anaforale în pricina mai veche dintre mai mulți moșneni din Săceni și vistierul Butculescu pentru unele pământuri cumpărate de el, apoi pentru dreptul de protimisis la răscumpărarea de către aceștia a moșiei și alte reclamații⁷⁸, judecată care nu se terminase nici după 5 ani. Tot dreptul de protimisis pentru răscumpărare, de această dată pentru un teren de 57 de stânjeni din moșia Păucești, a fost motiv de judecată îndelungată cu popa Stoica din București⁷⁹. Ca proprietar, se plânge de mai multe ori împotriva arendașilor săi care nu respectau clauzele contractelor, așa cum a acționat, între 1812-1813, împotriva celor doi arendași ai moșiilor Preuteasca și Bivolița, Dumitru și Iane⁸⁰. În anul 1826 Marin Butculescu a făcut plângere, cu jalbă la domnie, împotriva lui Matei Conea pe care îl acuza de împresurarea moșiilor sale Bălțați, Bratcov și Mihăiești⁸¹. Acuza de călcare de hotar și împresurare i se aduc de către vecini și lui Marin Butculescu, în multe rânduri. Astfel, în anul 1818 se judecă pentru o astfel de cauză cu slugerul Văleanu privind moșia Bratcov⁸² și cu Nicolae Gumă pentru aceea de la Găguleasa⁸³. Dar aceste exemple nu sunt nici pe departe acoperitoare pentru numărul de litigii la care Marin Butculescu a fost parte în timpul vieții și chiar după moarte⁸⁴.

⁷² *Ibidem*, VII/189.

⁷³ D. Butculescu, *op. cit.* Autorul enunță un număr de 10 case, din care 8 la Roșiorii de Vede.

⁷⁴ D.A.N.I.C., fond Butculescu, VII/62. Zapis din 4 mai 1795 prin care Marica, soția lui State îi vinde lui Marin Butculescu casele de pe moșia Săceni.

⁷⁵ În anul 1818 acestea valorau 138 taleri.

⁷⁶ D.A.N.I.C., fond Butculescu, I/73. La 1 octombrie 1827 se încheie contract de închiriere între Marin Butculescu și vistierul Constantin Buescu pentru suma de 800 taleri pe an și diferite clauze.

⁷⁷ *Ibidem*, VII/69 (carte de judecată din 14 iunie 1796 în pricina cu Badea Gârbăceanu).

⁷⁸ *Ibidem*, VII/83, 84. Moșnenii reclamă că boierul ar fi cumpărat pământul forțat, în vreme de foamete. De asemenea că în acest timp boierul le-a cosit livezile de fân, le-a luat venitul în ghindă și le-a tăiat pădurea.

⁷⁹ *Ibidem*, VII/239. Pricină pentru care se va ajunge în cele din urmă la judecată în fața domnitorului.

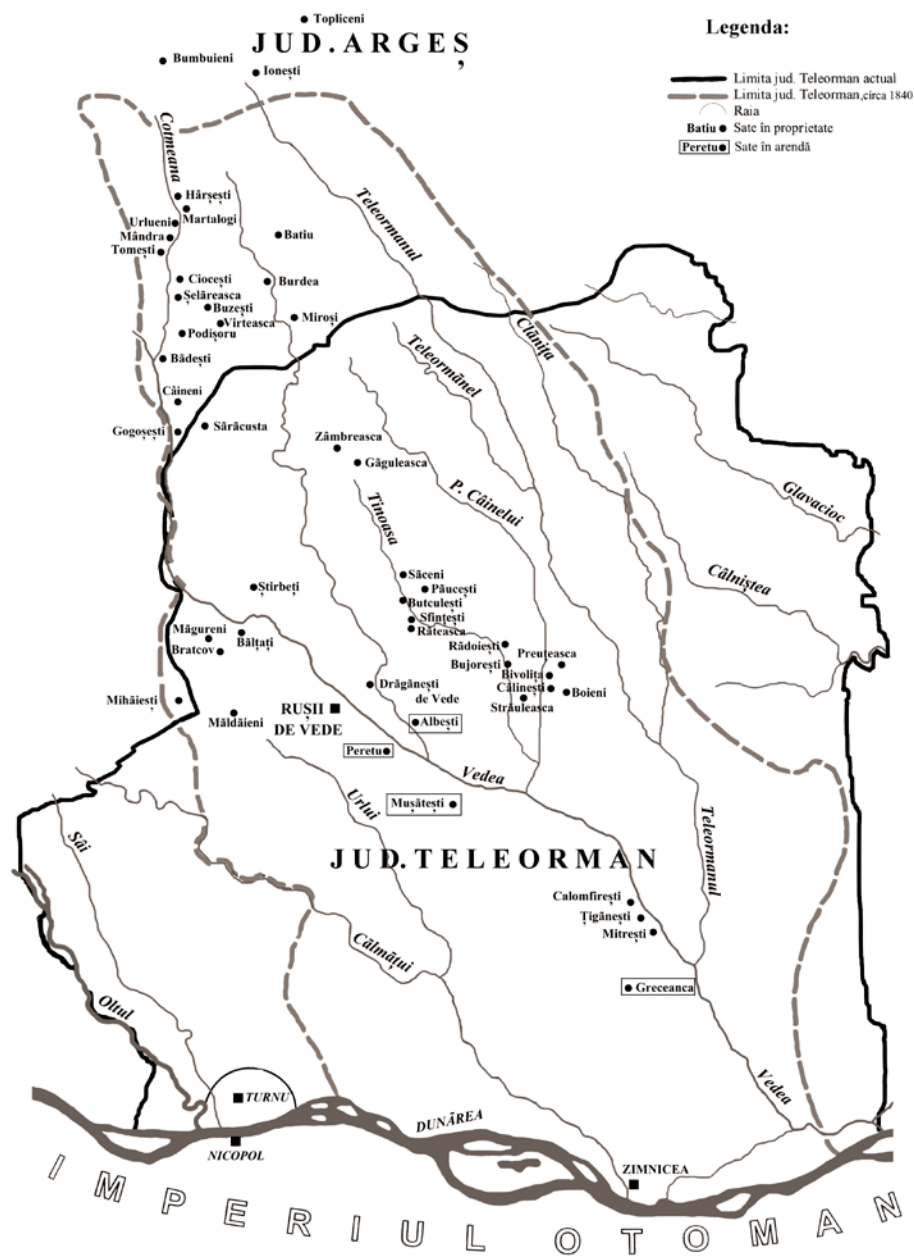
⁸⁰ *Ibidem*, I/48,49,51-53.

⁸¹ *Ibidem*, I/72.

⁸² *Ibidem*, VII/190.

⁸³ *Ibidem*, I/56.

⁸⁴ *Ibidem*, VII/279. În anul 1832 pităreasa Joița îi dă în judecată pe moștenitorii lui Marin Butculescu pentru dreptul de răscumpărare al unei părți din moșia Gârbaciu, cumpărată de serdar de la ginerele ei Alecu Racotă.

Moșile serdarului Marin Butculescu în județele Argeș și Muscel.

O evaluare, probabil destul de exactă a bunurilor imobiliare și mobiliare agonisite de-a lungul vieții de serdarul Marin Butculescu a fost făcută de Dimitrie Butculescu, care considera că bunicul său stăpânea aproximativ 172.000 de pogoane (86.000 ha) de pământ, cumpărate între 1793 și 1830, cu suma de 200.000 taleri⁸⁵, la care se adăugau cele zece case din București, Rușii de Vede și de la țară și bineînțelese alte bunuri și valori. Din această avere uriașă a putut să-și înzestreze din plin fiicele, măritate cu reprezentanți ai unor vechi familii boierești⁸⁶, să pună bazele unei biserici de zid în satul Butculești⁸⁷ și să le lase, văduvei sale⁸⁸ și fiilor⁸⁹, o bogată și întinsă moștenire.

NOTES ABOUT THE LAND AND THE REAL GOODS OF THE CAVALRY COMMANDER MARIN BUTCULESCU

Abstract

Though he was not a boyar, Marin Butculescu was able to gain a huge fortune during his life. The paper presents details about the big inheritance his family received after his death.

⁸⁵ D. Butculescu, *op. cit.* p. 527. Autorul consideră că valoarea pământului, convertită la moneda din 1911, când o evalua el, era de 172 milioane lei.

⁸⁶ *Ibidem*, p. 526. Elenei, căsătorită cu paharnicul Alexandru Izvoranu i-a dat drept dotă trei moșii de 3.000 ha, cu clădiri, livezi și păduri, trusou în valoare de 10.000 taleri și 14.500 taleri în monedă. Catinca, măritată cu serdarul Constantin Lămotescu, a primit o moșie de 1.500 ha și o zestre în bani în valoare de 70.000 taleri.

⁸⁷ Deși din pisanie reiese că este ctitoria fiului său Costache, ridicată în anul 1843, printr-o scrisoare datată la 15 iunie 1827 și adresată feciorului mai mare, care era la moșie, serdarul, care se afla la București, îi cere acestuia să pregătească cărămida, șindrila, lemnăria și cele trebuincioase pentru ca în anul următor biserica să fie gata. Probabil că în anul 1843 a fost doar finalizată și lucrările au durat mai mult decât au dorit donatorii.

⁸⁸ Conform pisaniei, biserica *Sf. Împărați Constantin și Elena* din Roșiorii de Vede a fost construită între 1832-1835 de Maria Butculescu, de unde și numele popular al bisericii, *Serdăreasa*, ctitorie în care văduva va aduce și osemintele serdarului, mort în anul 1830 în funcția de ispravnic de Olt, la Slatina (Mai nou, despre această biserică, vezi Stan V. Cristea, *Monumente de arhitectură ecleziastică din județul Teleorman*, în „*Pagini de istorie bisericească teleormăneană 1996-2006*”, București, Editura Cartea Ortodoxă, 2006, p. 353-357).

⁸⁹ D.A.N.I.C., fond Butculescu, VII/402. În condica de zapise (1675-1819), figurează ca fiind în proprietatea fiului său, Nicolae Butculescu, următoarele moșii: Bălțați, Buzeasca, Căineasca, Hârsești, Măgureni, Mihăilești, Bădești, Podișorul, Săbianca, Sărăcusta, Virteasca.